

אתאיסט

עזרא אוריון

א

ט

כסטים קדומים, מקראיים, ששרדו והגיעו אלינו, תופסים את מצבו של האדם כנואש, ארוך, מושלך החוצה, גולה, נידון לעבודת פרך לכל חייו על פני אדמה מקוללת. יצירת הנפל של אלהים, נידון למות שלא בפניו — —

הוא דחפי עפר קצרים להתרומם — — כל הגמול שמציעות עשרת הדיברות, עבור התנהגות טובה, הוא רק רחיית המוות, "למען יאריכוך". אין במקרא תקווה כלשהי ולו הזעירה ביותר, לחנינה.

המנוס, החמיקות מוודאות המוות, תעשיית התקוה, משיח, סיכוי לקיום שלאחר החיים, הם בֶּסֶט־סֶלֶרס מאוחרים יותר, מראשית ספירת הנוצרים. הם נחטפים מאז ועד רגע זה ברכבות מהדורות. המארכסזום של המאה ה־19 וראשית המאה הזאת רכב על דחף אתאיסטי-משיחי של אשליות לגבי טיבם ועתידם של המקופחים הפרולטאריים.

"אין המוות קץ הדברים כלל וכלל... לולא היתה לאדם תודעת נצח... אילו נמצאה בתשתית כל הדברים רק ריקנות פעורה ללא קרקעית... מה היו החיים אם לא יאוש?" (קירקגור)

"האם אלהים קיים רק בנשמות המאמינים או שהינו שולט בעולם כאורח בלתי תלוי... לעולם לא נוכל לברר זאת בדרכים מדעיות" (פלאנק)

"כשאני רואה כיצד שיטות פילוסופיות נתפסות בזו אחר זו לאמונה... במציאותה של אבהות מאחורי התופעות... אנו כפופים ליצר קדום... שאיננו ניתן לעקירה... הננו חיות עדריות... שיטות אלה אינן אלא גישושיה של חיה עדרית עזובה... המחפשת את עדרה או את רועה עדרה... במרחבים העצומים שבין הכוכבים..." (ז' מארי)

ואילו קאמי דוחה כל נרקוזה בשנת 1940. "האדם ללא תקווה מודע לכך שאינו שייך לעתיד..." סיויפוס שלו הוא "אבסורדי וטרגי מפני שהוא מודע... ללא תקווה וללא פחד... האבסורד מאיר את עיני: אין מחר... הוא איננו מפעיל תקווה..."

הבחירה בסיויפוס כמגלם את הנידונות המודעת, הצלולה, מחטיאה חלקית. סיויפוס איננו רלבנטי לגבי הנידון למוות. גורלו הוא להשקיע לנצח מאמצי שוא. הוא נידון לעקרנות, אך הוא חלק מן האינסופי. "השאלה היחידה הרצינית באמת" איננה שאלת ההתאבדות, מתוך פסילת החיים האלה, אלא שאלת המוות הבלתי נמנע, המתקרב.

זהו מחנה הכחדה למיליארים. לנו ולסיויפוס נועד גורל שונה מאד. "מרד" הוא מושג רחוק מכאן, כיוון שהוא עמוס הקשרים של אלימות הרוואית

הייתי בוחר בדומיה, הצלילות, כללא-עפעף. ה"אבסורד" הרציני באמת היא ההתנגחות בין הדחף להתקיים לבין ודאות המוות המתקרב. "אבסורד" הרכה פחות רציני "נולד מעימות בין הזעקה האנושית לבין השתיקה חסרת ההיגיון של העולם... בין האדם לבין אי הבהירות שלו..." (קאמי)

זעקות המעמקים הנוראות באמת הן — — לא — א — למו — ו — ת — — ! — ! — —

ה"נוסטאלגיה", הכמיהה למשמעות, ללכידות, לתבניות, להשתייכות מתלוות לוודאות הבלתי-נמנע ומחריפות את המצוקה השואבת אותנו אל הנרקוזה של האכזחה המטפיסית.

ותחנות חמיקה פזורות לאורך הדרך. תחנות הרדמת פחדים. כמיהה של הבודד לדיאלוג, ליחסי אני-אתה עליון (בובר) היא עוד ניסוח מתכוון של מנוס בן זמננו.

כיהיד, חולף, מיקרוסקופי, אני דוחה כל "אתה" מטפיסי. עצם הרעיון, על קיומו הממשי של "אלהים", מפקיע ממין האדם את זכויות היוצרים שלנו על הקומפוזיציה הזאת.

ההומוסאפיינס הפיק את אלהים. בתערוכת היחיד של המין האנושי תלוי "אלהים" על קיר שלם, במתווה עמום. הוא זרם תודעה קולקטיבי. הוא תהליך רוחני שהחל אי-שם בפלייסטוקן*. הוא ביטוי, מתפתח ללא הרף, של כמה מן המפלסים העילאיים של האנושי; ולשפלותו, ליצר ההתרפסות שלו, לרצון לשרת שלו, לעדריות שלו, למסדריות שלו, ל"מנוס מחופש" שלו, לאימת המוות שלו — —

איננת "אלהים", מחוץ להכרתו של האדם, היא כהגדרת העמדה הזאת. הוא קיים רק במוחות אלה המאמינים בו. הוא קיים באותה קטגוריה שבה קיימים

על חטא שחטאנו כרוקמות אל בְּנוֹן וּבְחֶרֶב פִּיפִיּוֹת בֵּיד — לעשות נקמה בגוים, תוכחות בְּלֵאָמִים, לאֲסֹר מִלְכֵיהֶם בְּזָקִים וּנְכַבְדֵיהֶם בְּכַבְלֵי בְרוֹזֶל, לעשות בהם מִשְׁפָּח, כְּתוֹב, הָרַר הוּא.

ועל חטא שחטאנו בשפיכות דמים,

אֶחָת וְאֶחָת, אֶחָת וּשְׁתַּיִם, עַד

אֶחָת וְחַמְשִׁים וּמֵאָה וּמֵאָה וּמֵאֶתְיָם,

וְעוֹד יִלְדֵי בִירוֹת אֲלָפִים וּמֵאֶתְיָם,

בְּחֹף הַרְוֵגִי לְכַנּוֹן, חִ"י אֲלָפִים, ת"ש וְחַמְשִׁים וּשְׁנָיִם.

על חטא שחטאנו בתוככי בירות, בְּפִרְכֵיהֶּ וּמְחַנּוּתֵיהֶּ,

בְּצִידוֹן וּבְנוֹתֵיהֶּ וּבְצוֹר וּבְנוֹתֵיהֶּ —

אֲשֶׁר מָלְאוּ אֶת הַחֲצֵרוֹת חֲלָלִים

וְגַם הָיוּ בְּתֵיהֶם קְבָרֵיהֶם,

פָּרַח לְכַנּוֹן אֲמֵלֶל.

ועל כלם, בְּשַׁעַר הַסְּלִיחוֹת, לֹא נִסְלַח לָנוּ, לֹא נִמְחַל לָנוּ, לֹא כָּפַר לָנוּ.

עַד אֲשֶׁר נֹאמַר —

חֲטָאנו

וּמִוֹרָא עֲשִׂינוּ

וּבְדַעַת רָעָה הֵיינו עוֹמְדִים

וּבְדַרְךָ רְחוּקָה הֵיינו מְהַלְכִים

וְכִשְׁם שְׁעֵשִׂינוּ אֵינְנו עוֹשִׂים —

כִּי אַז נִסְלַח לָנוּ עַל כָּל חֲטָאֵתֵינוּ וְנִמְחַל לָנוּ עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ וְנִכְפַר לָנוּ

עַל כָּל פְּשָׁעֵינוּ.

ענת דברת

ליל פורים

בִּינְתוּם נִכְעוּ סְדָקִים

בְּאִפּוּר,

נִקְרְעוּ גוֹמִיּוֹת

שְׁחָבּוּ

אֶל הַלַּח הַשְּׁכָרוֹת

הַמְאֻשְׁרָת.

חֲזַרְתִּי וְלִבְשָׁתִי אוֹתִי

קִילּוֹמֵטְרִים קְדִימָה,

בְּצִמְת לִילִית —

זוֹרְקֵת בְּפִרְדֵּס

אֶת בְּקַבּוּקֵי הַיַּיִן

מְגַרְדֵּת עֲקִיצָה

אֲמִיתִית,

אֲנָשִׁים נִשְׂרוּ

מִמֶּנִּי

כְּמוֹ פְדוּרֵי צֶמֶר-גֶּפֶן.

חִפְשָׁתִי מִסָּרָק וּמִרְאָה.

פורים

הִיָּתָה לִי

מִתֵּק שֶׁל חִפְשָׁת.

יְיוֹסִי שֶׁל

רָעָה אֲחֵרִי

הַמִּסְכָּה —

זְנוּנַת שֶׁל שְׁנוֹת הַשְּׁלִשִׁים

כְּלָאָה אוֹתִי בְּתוֹכָהּ

וְהִמְשִׁיכָה.

הֵייִתִי

בְּתוֹכָהּ מְלֵינָה פְּשוּטָה,

עוֹצֵרֶת דְּעָה, גוֹנֵזֶת צַעֲרִי

רִיקוּד —

עַד פּוֹרִים הֵבֵא —

בְּשִׂאָהֶיהָ נְסִיכָה.

■

וְשׁוֹב,

וְחֲזַרְתִּי בִּי.

וְשׁוֹב

אֶהְבּוֹת

לְעוֹלָם לֹא אֲבִין

אֵיךְ שְׁעָרוֹת חוֹזְרוֹת וְצוֹמְחוֹת

וְרָאִי אֵינּוּ נִשְׁכָּר לְעוֹלָם

הֵיוּ יָמִים שֶׁהִתְהוּם הִיָּתָה.

וְלֹא הִגְבְּעוֹת הַקְּלוֹת

וְלֹא מֵה שְׂבִינֵיהֶן

וְלֹא עוֹרְכִים שְׁקֵטִים

שׁוֹתִים בְּשִׁלּוּלִית —

רַק תְּרַנְגוּל מְשֻׁעַ.

לְעוֹלָם לֹא אֲבִין אֵיךְ נִתְמִי

כֶּף לַפֶּתַח

לְקַחַת מִמֶּנִּי שְׁעָה שֶׁל תְּרַדְמָה

בְּחוֹל הַחֵם פֶּן

יִגָּב מִמֶּנִּי

שְׁמִי.